

آیت‌الله حکیم؛ از پژوهش‌های تقریبی تا کم‌کردن دامنه اختلافات فقهی

آیت‌الله سید محمدتقی حکیم با تحلیل و پژوهش درباره عوامل اختلافات فقهی، عرصه را برای دامنه اختلاف تنگ کرد. وی معتقد بود مسائل فرعی آنقدر زیاد نیست که موجب تفرقه شود.

آیت‌الله سید محمدتقی حکیم با تحلیل و پژوهش درباره عوامل اختلافات فقهی، عرصه را برای دامنه اختلاف تنگ کرد. وی معتقد بود مسائل فرعی آنقدر زیاد نیست که موجب تفرقه شود.

به گزارش خبرنگار آئین و اندیشه باشگاه خبری فارس «توانا«، یکی از راه‌های قدرتمندی اسلام که می‌تواند به عنوان قطب‌های جامعه بین‌الملل مطرح شود، همدلی و وحدت میان مذاهب مختلف اسلامی است، عوامل مختلفی برای تقریب مسلمین وجود دارد که یکی از شاخصه‌های مهم آن حضور و فعالیت علمای طراز اول فرق مختلف اسلامی در راه تقریب جامعه اسلامی است. با آشنایی طلاب داران تقریب و علمایی که سعی کردند، همواره در طول تاریخ به ریسمان الهی چنگ زنند، چراغ هدایت برای مسلمین اعم از شیعه و سنی روشن می‌شود تا در این شرایط که از گوشه و کنار خاورمیانه فریاد الله اکبر و لا اله الا الله طنین‌انداز است، امید کافران و استکبار جهانی به یاس تبدیل شود و امت اسلامی زیر پرچم وحدت بتواند به رشد و سعادت دنیوی و اخروی خود برسد. تقریب مذاهب اسلامی نه یک شعار بلکه یک واقعیت اجتماعی - سیاسی و علمی است که اندیشمندان دلسوز مسلمان بر ضرورت آن تأکید می‌کنند. یکی از معاصران پیشگام تقریب آیت‌الله سید محمدتقی حکیم است که از دریچه تحلیل و پژوهش علمی، مسئله تقریب مذاهب اسلامی را پی‌گیری کرده و با ارایه راه‌حل‌های علمی، گامی مؤثر در این مسیر برداشته است.

* آیت‌الله سید محمد تقی حکیم محقق و پژوهشگری تقریب‌گرا بود

سید محمدتقی حکیم در سال 1921 میلادی در نجف اشرف در خانواده‌ای مذهبی و اهل علم چشم به جهان گشود، ایشان تحصیلات ابتدایی خود را نزد پدر بزرگوارش سید سعید حکیم گذراند و دروس علوم عربی، منطق، بلاغت، اصول فقه، فلسفه و تاریخ را نزد اساتید بزرگوار همانند؛ برادرش سید محمدحسین حکیم، شیخ نورالدین جزائری، سید صادق سید یاسین، و شیخ علی ثامر، سید یوسف حکیم، سید حسن حکیم، سید محمدعلی حکیم، شیخ محمدرضا مظفر فرا گرفت. آیت‌الله سید محمدتقی حکیم پس از اتمام تحصیل به تدریس سطوح عالی فقه و اصول در حوزه علمیه نجف اشرف پرداخت، از ویژگی دیگر علمی سید تدریس علم اصول فقه مقارن برای طلاب بحث خارج بوده است که آرای ائمه مذاهب اربعه را ذکر می‌کرد و برخی از دانش‌پژوهان آن را تقریر کرده‌اند.

* شرکت گسترده در فعالیت‌های علمی و دینی

از فعالیت‌های دیگر ایشان در حوزه علوم دینی می‌توان به تاسیس «جمعیه منتدی النشر« و تدریس در آنجا، عضویت در تاسیس «المجمع الثقافي لمنتدی النشر« در سال 1943 میلادی، مشارکت در تاسیس دانشکده فقه «کلیه الفقه« در سال 1985 نام برد.

از سال 1967 تا 1970 میلادی اصول فقه مقارن را در بخش «معهد الدراسات الإسلامية العلیاء« در دانشگاه بغداد تدریس کرد و در سال 1964 میلادی درجه استادی را از دانشگاه بغداد دریافت نمود و در همین سال به عضویت «المجمع العلمي العراقي« درآمد. وی از آن پس، در کنفرانس‌های متعدد علمی داخل و خارج کشور عراق شرکت جسته و به عضویت چند مجمع علمی مصر، سوریه و اردن درآمد.

برخی از تألیفات استاد عبارتند از: مالک الاشر، شاعر العقیده (السید الحمیری)، الاصول العامة للفقه المقارن، الزواج المؤقت و دوره فی حل مشکلات الجنس، فکرة التقرب بین المذاهب، مناهج البحث فی التاريخ، تاریخ التشريع الاسلامی، من تجارب الاصولیین فی المجالات اللغویة؛ 9. عبدالله بن عباس... حیاة و سیرته، شخصیت و آثاره.

* کتاب الاصول العامة للفقه المقارن ستاره بی‌بدیل تقریبی جهان اسلام

همانطور که گفته شد آیت‌الله حکیم با پژوهش‌های علمی خود در موضوع تقریب مذاهب اسلامی گام، ایشان پس از چاپ و نشر کتاب «الاصول العامة للفقه المقارن« در سال 1383 هجری قمری در بیروت، دانشگاه بغداد با تشکیل هیئتی از اساتید، به بررسی این کتاب پرداخت و آن را به عنوان رساله دکتری برگزید و بر اساس آن مدرک دکتری افتخاری - بدون نیاز به برگزاری جلسه دفاعیه - به وی اعطا کرد و آیت‌الله حکیم را به عنوان استاد در دانشکده ادبیات دانشگاه بغداد انتخاب نمود. ایشان در این کتاب سعی نمود با ارائه نظرات مقارن تقریب و تبیین عوامل تفرقه انداز، عالمان دینی را با این مسائل آشنا سازند و با این اقدام توطئه دشمنان را برای تفرقه انداختن میان مسلمین خنثی نمایند.

* آیت‌الله حکیم با پژوهش تقریبی فقهی، عرصه را برای دامنه اختلافات تنگ کرد

همچنین با تحلیل و پژوهش درباره عوامل اختلاف فقهی عرصه را برای دامنه اختلاف تنگ کرد و نزدیک کردن تقریب مذاهب فقهی موجب شد، با طرح مسئله تحریف قرآن، که شبهه آن از سوی مذاهب اسلامی متوجه مذاهب امامیه است یکی دیگر از مبانی تقریبی را رقم زد.

آیت‌الله سید محمدتقی حکیم بر استدلال به قرآن کریم از سوی امت اسلامی تأکید نموده و می‌گوید مذهب امامیه همانند سایر مذاهب بر این اصل تأکید کرده و اصولاً هر روایتی را که با قرآن کریم معارض باشد طرد می‌کند. با وجود چنین دیدگاهی است که همه مذاهب اسلامی باید بر اصل رجوع و استدلال به قرآن اهتمام داشته باشند و به این وسیله به تقریب آرا و نظراتشان دست یابند.

* مسائل فرعی آنقدر زیاد نیست که موجب تفرقه شود

ایشان پرداختن به مسائل فرعی در اصول و قواعد را که گاهی اختلاف آمیز است مانند؛ قیاس، استحسان، مصالح مرسله، سدّ الذرایع و غیره را آنقدر وسیع نمی‌دانند که موجبات تقریب را شامل نشود. آیت‌الله سید محمدتقی حکیم پس از سپری شدن 81 بهار از عمر شریفش که عمده آن صرف تحصیل، تحقیق و تألیف به همراه تقوا، ورع و عبادت شد، در صبحدم شانزدهم ماه صفر 1423 هجری قمری به دیار باقی شتافت.